ΕΤΟΣ ΣΤ'. 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1935 ΤΕΥΧΟΣ 4

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΙ
ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστίν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΑΠΑΙΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Bœhm ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Θεσνίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὑφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ
ΨΑΡΡΩΝ 41
1935

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

χρόνον, τὴν συνείδησιν, τὴν ἑνότητα τῆς προσωπικότητος καὶ ἄλλα. Βεβαίως ἡ μεταφυσικὴ αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν ἀπαίτησιν νὰ ὑπερβῇ τὴν ἐπιστήμην : οὐχ ἧττον φρονεῖ ὁ ἀρθρογράφος ὅτι ἐπιστήμη καὶ μεταφυσικὴ εἶνε στενὰ συνδεδεμένα· ὅπου δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶνε δυνατὴ καὶ ἡ μεταφυσική· ἔχομεν συνεπῶς διττὸν ἄ-γνωστον. 1) Πᾶσα πραγματικότης ἄλλη ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας εἶνε ἀδύνατον νὰ γνωσθῇ διότι ὅσον θὰ ἐπιζητῶμεν εἶναι θὰ εὑρίσκομεν μόνον ἓν ἀντικείμενον καί, 2) ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, τίποτε δὲν μᾶς πείθει ὅτι κάθε εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἐπιστήμης : ἐξ οὗ καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μεταφυσικὴ (ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ ἀρθρογράφος)· εἶνε μὲν δυνατὴ ἀλλὰ παρουσιάζει ἀρκετὰ μικρὸν ἐνδιαφέρον.

* * *

Marguerite Combes : Le rêve et la personnalité, πρόλογος τοῦ κ. André Lalande. — (Εἰς τόμ. — Paris, Boivin et Co ed.) Βιβλίον πολὺ ἐνδιαφέρον ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ ὄχι μόνον παλαιότερον γνωστὸν ὑλικὸν ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς νέον ὀφειλόμενον εἰς πρόσωπα γνωστὰ εἰς αὐτήν. Ἡ συγγραφεὺς φρονεῖ ὅτι πολλάκις τὸ ὄνειρον ἐκφράζει τὴν προσωπικότητά μας τῆς ὁποίας δὲν ἔχομεν συνείδησιν, τοῦθ' ὅπερ δὲν σημαίνει ὅτι ἀσπάζεται τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Freud. Τρεῖς ζῶνας τοῦ ἀσυνειδήτου τούτου ἐγὼ διακρίνει ἡ συγγραφεύς. Ἡ συγκίνησις (émotion) μᾶς φέρει εἰς τὴν πρώτην τὴν καὶ πλέον ἐπιπολαίαν : εἰς αὐτὴν τὴν ζώνην τὰ ὄνειρα ὀφείλονται πάντοτε εἰς ζωηρὰν συγκίνησιν ἀναγομένην εἰς τὴν προσωπικήν μας ἱστορίαν. Εἰς τὴν δευτέραν ζώνην τὸ ὄνειρον ἐκφράζει τὸ αἴσθημα τοῦ προορισμοῦ μας καὶ τῶν σημαντικῶν συμβεβηκότων τῆς ζωῆς μας (γάμος, χαρακτὴρ κλπ.). Τὰ ἐν αὐτῷ ἐμφανιζόμενα πρόσωπα εἶνε πάντοτε αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον ὑπὸ διαφόρους μορφάς. Ἡ τρίτη βαθυτέρα ζώνη ἀφίνει τὸ ἄτομον καὶ φθάνει εἰς τὸ γενικόν· ἐκεῖ ἐκδηλοῦνται τὰ κοινωνικὰ αἰσθήματα, ἡ ἀφοσίωσις, ἡ ἀνιδιοτέλεια· δὲν ἐξαφανίζεται τὸ ἐγὼ ἀλλ' εὐρύνεται καὶ πέραν τῶν κοινῶν φροντίδων τῆς ἀτομικῆς ζωῆς. Ἡ συγγραφεὺς ἐξετάζει κατόπιν τὰς σχέσεις τῆς τέχνης καὶ τοῦ ὀνείρου ὅπου τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐνεργεῖ πολλάκις ὡς συνθετικὴ λειτουργία θέτον τὸ ὅλον συγχρόνως μὲ τὰ μέρη του. Ἐπίσης θίγει καὶ τὸ θέμα τῶν μεταμορφώσεων ἐν τῷ ὀνείρῳ καὶ ἄλλα σχετικὰ θέματα.

* * *

J. G. Frazer. The Fear of Death in primitive religion (ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἰς τὰς πρωτογόνους θρησκείας). London Mac Millan & Co 1933. Τὸ βιβλίον περιλαμβάνει ἓξ διαλέξεις τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ Trinity College Cambridge κατὰ τὸ ἔτος 1932—33. Γενικῶς σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ πλέον πρωτόγονοι πιστεύουν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Κατὰ γενικὸν κανόνα οἱ πρωτόγονοι φοβοῦνται τὰ πνεύματα τῶν ἀποθανόντων· δὲν θεωροῦν ὅτι ὅλα εἶνε κακῶς διατεθειμένα ἀπέναντί των μάλιστα πολλοὶ πι-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Ε.Υ.Δ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

στεύουν ὅτι οἱ ἀποθανόντες θὰ τοὺς φέρουν ἐφορείας καὶ ἄλλα ἀγαθά. Ἰδιαιτέρα σπουδαιότης καὶ σημασία ἀποδίδεται εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀποθανόντων βασιλέων ἢ φιλάρχων. (Τὸ θέμα τοῦτο ἐπραγματεύθη καὶ ὁ κ. L. Levy Bruhl εἰς τὰ γνωστά του ἔργα περὶ ὧν ἴδε καὶ Ἀρχ. Φιλοσ. Ἔτος Γ. τεῦχ. 2 καὶ ἔτος Δ. τεῦχ. 1ον.

* * *

E. S. Russell. The Behaviour of animals (πῶς συμπεριφέρονται τὰ ζῶα. London, E. Arnold. 1934). Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔχει ὡς θέμα τὴν συγκριτικὴν ψυχολογίαν περὶ τῆς ὁποίας ἐλλείπουν πράγματι καλὰ συγγράμματα. Ἡ μέθοδος τὴν ὁποίαν προτείνει διὰ τὴν μελέτην τῶν ζῴων εἶναι ἡ τῆς ἀφελοῦς παρατηρήσεως· δηλ. πρέπει νὰ ἀφήσωμεν κάθε εἶδους προκατάληψιν καὶ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ζῷα εἰς περιβάλλον ποὺ τοὺς ἀρέσει, προσέχοντες εἰς τὸ τί κάμνουν ἢ τί προσπαθοῦν νὰ κάμουν. Πρωτίστως δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμεν ὅτι ὅλα τὰ ζῷα εἶνε ἴσα. Ἡ συμπεριφορὰ οἱουδήποτε ζῴου δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔχει κάποιαν κατεύθυνσιν· δὲν εἶνε ἀπαραίτητον νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ζῷον ἔχει συνείδησιν τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει· πάντως ἔμμεσος ἐνεργεῖ ὡς ἐὰν νὰ ἐγνώριζε τὸ διατί. Τὴν λέξιν «ἔνστικνον» ἀντικαθιστᾷ ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς φράσεως «ἐξ ἐνστίκτου συμπεριφορά». Μετὰ τὸ ἔνστικτον ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς τὴν νοήμονα ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων τὸ ζῷον μανθάνει.

* * *

L. Verlaine. Psychologie comparée ou la Physiologie du comportement, Bruxelles 1933. Ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὰ ζῷα, ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ γενικεύουν. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ἀναφέρει παραδείγματα συμπεριφορᾶς πιθήκων, σφυκῶν καὶ ἰδίως τῶν χιμπατζήδων. Τὸ αὐτὸ πράττει ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ἀπόλυτον καὶ τὸ Σχετικόν, καταλήγων εἰς τὸ ὅτι τὸ ἀπόλυτον εἶνε προσιτὸν τόσον εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ εἰς τὰ ζῷα. Τέλος πραγματευόμενος περὶ τοῦ ἐνστίκτου λέγει «τὸ ἔνστικτον δὲν εἶνε τίποτε»: ἡ ὑποτιθεμένη διαφορὰ μεταξὺ τῆς νοήμονος ἐνεργείας καὶ τῆς ἐξ ἐνστίκτου δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς μορφολογίας ἑνὸς εἴδους καὶ τῆς μορφολογίας τῶν διαφόρων φυλῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«SCIENTIA» Ἰούλιος 1935.

Th. Frank, Positivistische oder metaphysische Auffasung der Physik?—**J. Errera,** Moment électrique et structure molé-

Ε.Υ.Δ. τῆς Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006